

KRAKELINGEN

27 januari 1967

Goedenavond, vrienden.

Allereerst herinner ik u eraan dat wij, sprekers van deze groep, nog steeds niet alwetend of onfeilbaar zijn. Zelf nadenken over alles wat wordt gebracht, is dus wel noodzakelijk. Ons onderwerp voor heden gaf ik als titel 'Krakelingen'. Maar om geen conflict te krijgen met de heer Carmiggelt koos ik uiteindelijk toch een andere naam. Eerst moet ik u er echter op wijzen, dat de volgende bijeenkomst, dus vrijdag e.k., het tweede deel van de bijeenkomst bestemd zal zijn voor het stellen van vrije vragen. Een zogenaamde vraagavond dus. En nu het onderwerp met de titel:

KRAKELINGEN

Wanneer je de mensheid bezieet, ontdek je wel eens vreemde dingen. Men zegt wel eens nadrukkelijk, dat de mens geen beest is. Ik kan dit geheel onderschrijven, omdat geen dier zou kunnen komen tot de gedragswijze, die menige mens nog zinnig schijnt te noemen. U voelt dit misschien als een ernstige aantijging. Maar mensen hebben soms van die eigenaardige hersenkronkels. Wanneer ik bijvoorbeeld een bepaalde godsdienst eens (in haar praktijk) onder de loupe neem, kan ik tot de volgende stelling komen, die menige gelovige schijnt te onderschrijven:

"Indien ik niet doe wat de paus zegt, ben ik zondig en in enkele gevallen een zware zondaar. Zware zondaars komen niet in de hemel. Om in de hemel te komen, moet ik dus wel doen wat de paus zegt. Maar als de paus nu eens iets zegt wat in strijd is met Jezus' werkelijke leer en ik doe wat de paus zegt, zo zondig ik tegen Jezus' leer en kan dus niet in de hemel komen".

Er zijn dus gevallen dat je kunt redeneren: wat ik ook doe, ik doe het toch verkeerd en zal niet in de hemel komen, laat mij dan dus maar mijn gang gaan. Een wat vreemde redenering misschien. Vele mensen schijnen een dergelijke betoogtrant voor zich erop na te houden en wanneer u de sporen van de redenering volgt, lijkt het net een krakeling: welke kant je ook op gaat, je komt steeds weer op ditzelfde punt uit en hetzelfde herhaalt zich steeds weer, ongeacht de schijnbare verschillen.

Maar u meent dat dergelijke (foutieve) redeneringen een kenmerk zijn van de godsdienst? Laat mij dan de recente politiek er eens bij halen. De VVD heeft de stemming en afhandeling van een bepaald omroepbestel geëntameerd, ja zelfs af willen dwingen. Zij maakte zeer duidelijk kenbaar, dat volgens haar dit onderwerp afgehandeld diende te worden vóór de komende verkiezingen. Toen zij dit deed, wist zij (of kon zij weten) dat deze wet zeer waarschijnlijk aangenomen zou worden. De VVD stemde echter tegen deze wet. Hierdoor kon zij duidelijk maken dat de andere partijen, die dus voor stemden, minder democratisch gezind waren dan zij zich voorgaven. De VVD hoopt hierdoor de kiezers ervan te overtuigen, dat hetgeen zij wil, beter is dan wat de andere partijen willen. Indien je echter haar handelwijze nagaat, zo wenste zij hetzelfde resultaat, dat de door haar aangevallen partijen nu bereikten door te aanvaarden, al was het om andere redenen. Je kunt dus stellen, dat de VVD in feite de aanvaarding van deze wet wenste, maar tegen stemde om dit vooral op te laten vallen. Misschien kunt u het niet meer volgen. Studeer er dan maar eens op, zodat u weet welke vreemde krakelingen en kronkelingen in de politiek tegenwoordig normaal schijnen te zijn.

Een ander voorbeeld? Eenieder is overtuigd van het feit, dat een vereenvoudiging van de huidige samenleving wenselijk is. Om het steeds eenvoudiger te maken, maakt men dus steeds meer ingewikkelde wetten en regels. Want hoe ingewikkelder de wetten en regels worden, hoe minder de mensen zich er nog aan zullen houden en dus wordt het leven

eenvoudiger. Maar je kunt dan temminste iedereen bestraffen, omdat hij zich niet aan de regels (die hij niet eens kent of begrijpt) houdt, zodat de mogelijkheid tot handhaving van de orde groter wordt naarmate het aantal ingewikkelde regels groter wordt, daar dan immers niemand zich meer daaraan zal houden. Wat het probleem van het regeren en de samenleving veel eenvoudiger maakt... .

Ja, zucht u maar eens. Toch zijn dit maar drie van die gedachtenkrakelingen. Ik zou er wel 500 kunnen noemen, allen evenzeer gebaseerd op de werkelijke toestanden in de wereld. Maar het komt altijd weer op hetzelfde neer. Men doet iets, omdat men niet wil dat hetgeen gebeuren zal, wat gebeuren zou, wanneer men gedaan had, wat men nu anderen deed doen met de bedoeling om het te doen, dus tot stand te brengen. Wat niet zo onzinnig is als het op het eerste gehoor lijkt. Het is eerder hersengymnastiek. En dat zal u geen kwaad doen, want u hebt getrainde hersenen nodig wanneer u in het dagelijkse leven door dergelijke argumenten van anderen heen wilt zien en hun motieven wilt (h)erkennen. Want dat mensen zo ingewikkeld plegen te redeneren dat geen dier het ooit zou kunnen volgen, blijkt ook al weer uit het volgende, aan de praktijk ontleende voorbeeld van denken:

Wij kunnen ons product niet té goedkoop verkopen, anders zouden wij meer van dit product moeten produceren, met meer moeite om eenzelfde winst te kunnen behalen. Dan zou je meer moeten werken en minder rente voor je kapitaal krijgen, je zou dus meer moeten doen voor minder. Wij gaan dus minder van ons product maken, zodat wij het duur kunnen blijven verkopen. Nu wordt hierdoor wel minder verkocht, zodat wij minder kunnen produceren en zo ook minder werkgelegenheid krijgen. Maar wanneer wij belastingen op moeten brengen om degenen te steunen die geen werk meer hebben, kunnen wij dit gemakkelijk inhalen door ons product in prijs te verhogen.... Dat zeg je zo natuurlijk nooit, maar daarop komt het vaak wel neer. Raar? Neen. Het is doodgewoon een uitvloeisel van de in het dagelijkse leven opgang makende denkwijze, dat je zoveel mogelijk moet zien te krijgen voor zou weinig mogelijk.

U zult uit deze voorbeelden nu wel beseffen dat dergelijke hersenkronkelingen overal voorkomen. Wanneer je de praktijk nagaat, schijnen de mensen er overal en op elk terrein dergelijke vreemde denkbeelden op na te houden. Om eventuele tegenspraken bekommert men zich, zelfs in zijn uitspraken, meestal niet. Zo stelt men vaak en nadrukkelijk, dat een staat christelijk geregeerd moet worden. Men beseft kennelijk niet dat dit onder de heersende omstandigheden eenvoudig een onmogelijkheid is: christendom wordt vertegenwoordigd door de christelijke kerken, die zich voornamelijk bezighouden met het lot van de mens in het hiernamaals. Om het hem, de mens, goed te geven in het hiernamaals geven zij het hem liever wat beroerder hier beneden... Maar een staat is een vorm, waarin de gemeenschap haar stoffelijk welzijn tracht te bevorderen, zodat gesteld mag worden dat het juist de taak van de staat is om een burger, ongeacht het mogelijke in het hiernamaals, op aarde zo goed mogelijke kans tot gelukkig leven te bieden. Haal beide bestrevingen door elkaar en je hebt een doel, dat nimmer verwerkelijk kan worden. Zelfs het streven op zich doet zowel de staatkundige als de godsdienstige waarden verwateren.

Hoe de mensen er dan toe komen zulke eigenaardige dingen te doen en zelfs vaak te zeggen, verklaar ik als volgt: Allereerst is er de 'traditie'. Een vasthouden aan hetgeen was, dus, zonder er rekening mee te houden of het in het heden nog wel past. Ik weet niet of u begrijpt waartoe dit gevoel voor traditie onder meer kan leiden. Zelfs op sommige departementen hier te lande kan men afdelingen aantreffen, die hun oorsprong vonden in de maatregelen, die men rond 1904 nam als gevolg van de toen beginnende sociale omwenteling. Deze afdelingen bestaan nu nog en volvoeren nu nog taken, die aan hun eerste opzet ontleend zijn, ofschoon zij onder de huidige omstandigheden in het geheel gemakkelijk gemist zouden kunnen worden en in feite slechts het werktempo van belangrijker afdelingen afremmen. Men handhaaft dergelijke dingen echter, omdat zij nu eenmaal zo lang bestaan, dat hun aanwezigheid tot een traditie is geworden.

Wij weten allen dat er eenvoudige oplossingen voor vele problemen te vinden zouden zijn, indien men af zou willen stappen van opvattingen, die in het verleden opgang deden. Neem bijvoorbeeld het probleem van onvoldoende en onvoldoende (? Red.) goedkope huisvesting. Er

zou mogelijk een zeer eenvoudig antwoord hierop zijn: geen enkele bank of instantie mag een groot, kostbaar, nieuw kantoor laten bouwen of niet hoogst noodzakelijke verbouwingen verrichten, voor men allereerst (voor eigen rekening) een aantal woningen overeenstemmende met de hoogte van de investering (voor een groot gebouw bijvoorbeeld 300) woningen heeft doen bouwen en tegen redelijke huurprijzen aan de gemeenschap ter beschikking heeft gesteld. Zo iets zou werkelijk heel wat onnodig bouwen tegenhouden en heel wat bij kunnen dragen tot een oplossing van de hier nog heersende woningnood. Maar dat kan natuurlijk niet. Een bank, een instantie, moet nu eenmaal een representatief gebouw hebben. Wat het eigenlijk moet representeren weet je soms zelfs niet, maar het moet representatief zijn. Het is noodzakelijk voor het aanzien van de zaak, de gemeenschap enzovoort. Persoonlijk meen ik dat betrouwbaarheid en goede dienstverlening een betere representatie zouden zijn, maar daarvan kun je niemand overtuigen. Men heeft altijd gedacht dat rijke bouwsels noodzakelijk zijn om aanzien te kunnen genieten, dus is dit nu nog zo.

Wat mij alweer een vreemde kronkel lijkt, waarbij schimmige dingen voor worden getrokken bij mensen. En op een ander terrein gaat het al net zo. Iedereen wil graag vrij leven. Stel, dat iemand de nood heeft om zich de vrijheid te nemen precies zo te leven, als hij dit wenst. Hij zal dan toch het gevoel hebben dat niet alles in orde is. Men kan niet leven zonder enige regel om zich aan vast te klampen. Maar de regels van de gemeenschap kan men niet aanvaarden, daar men zich hierdoor minder vrij zou gevoelen. Dus maakt men regels voor zichzelf. Om nu eigen leven en streven zin te geven moet men zich wel streng aan die zelfgestelde regels gaan houden. Een tijdelijk terzijde stellen is niet goed mogelijk, daar men dan het gevoel heeft, zichzelf verraden te hebben. Men zit dus in wezen weer wat vast aan de regels en is minder vrij dan de anderen, die weliswaar gemeenschappelijke regels hebben, maar juist daardoor gemakkelijker en zonder zich hierdoor schuldig te gevoelen, van regels afwijken.

Neem nu het geloof. Om de zin van eigen leven te gevoelen, heeft de mens een God nodig of iets, wat de plaats daarvan in kan nemen. Men kan dan spreken over een God in mij en een God buiten mij. Beiden zijn aanvaardbaar te maken. Maar wanneer je nu de denkbeelden verder gaat volgen, ontdek je dat er ook hierin steeds weer vreemde wendingen en zelfs tegenspraken voorkomen. Als een mens over God begint te denken, lijkt het maar zelden op een hemelkaart. Eerder doet het denken aan een geestelijke achtbaan, waarop je omhoog en omlaag gaat, zo nu en dan misselijk of duizelig wordt, maar uiteindelijk op hetzelfde punt aan komt, waar je vertrokken bent.

Wat is God? De Vader? Dat is een beeld. Maar als God nu werkelijk een zo rechtvaardige en liefdevolle Vader is, waarom laat Hij dan toe dat de mensen maar steeds weer van die vele domheden uithalen? Indien God werkelijk een hemelse vader was volgens de hierbij meestal geldende voorstelling, zou de een of andere hemelse voorgedijraad Hem reeds lang zijn gezag over de mensheid ontnomen moeten hebben. Een Vader in de algemeen geldende en gebruikte zin (behoudens Zijn Wezen als Originator) is Hij dus niet.

God is alleen de eerste oorzaak... Maar indien Hij alleen dit was en niet meer, zo vraag ik mij toch af waar al die wetten en regels vandaan zijn gekomen. Want het geheel wordt kennelijk door wetten beheerst. Een niet denkende eerste oorzaak zal een dergelijk consequent Al volgens mij niet kunnen scheppen.

Vaak zegt men: "God is datgene, wat zich aan ons openbaart door....": zelf invullen. Stel dat u zegt: de bijbel. Maar indien dit nu werkelijk God is, die letterlijk ons zijn wezen en wil mede deelt door de bijbel, zo vraag ik mij af waarom het nodig is te vermelden dat Noë dronken was en bij zijn schoondochter lag of uitvoerig te verhalen hoe bepaalde vorsten zoals David in de zaak Uriah wel heel eigenaardige opvattingen hadden omtrent recht en huwelijks trouw. Ik zie zelfs niet in waarom het nodig is de profeten te tonen als mensen, die allesbehalve redelijk waren en kan zelfs het nut niet goed begrijpen van het grootste vissersverhaal aller tijden, dat over Jonah. Kortom, wanneer wij de Bijbel willen lezen als het letterlijke woord Gods, zo zal een denkend mens zich de vraag stellen: Waarom? Hoe kan dit nut hebben?

Of men stelt: God is in je. Een mooie verklaring, waarmee je echter niet veel verder bent. Je kunt het aannemen. Maar zodra je tracht je iets onder die God in jezelf voor te stellen, zie je

jezelf. Ben Ik dan God? Neen, zeker niet. Een god haalt volgens mij geen domheden uit. En, sprekende voor mijzelf en niet voor u, weet ik, dat wij dergelijke dingen nogal eens doen. Anderen zeggen dat God ons werkelijke Ik is, ofwel dat ons werkelijke Ik een deel van God is. Een mooie theorie. Maar ik ken mijn werkelijke Ik niet. Hoe kun je daarover dan spreken als een besepte en gekende werkelijkheid? Hoe kun je pretenderen de kern van je eigen wezen geheel te kunnen beseffen en kennen, wanneer je nog niet eens weet wat je bent? Je kunt iets beleven wat je God noemt. Maar zelfs dan weet je niet zeker, of het wel werkelijk God is. Toch besteedt men daaraan vaak meer tijd, dan aan het meer bereikbare erkennen van de eigen mogelijkheden en eigenschappen.

Onwillekeurig denk ik vaak daarbij aan het toeval. U kent het verhaal wel van die apen die, 100 sterk, 100 jaar lang op machines willekeurig letters aansloegen. Na die tijd hadden zij verschillende romans woordelijk herschreven, die reeds eerder waren uitgegeven, ofschoon geen van hen lezen of schrijven kon. Men zou alles, wat de mens aan wijsheid en geestelijke ervaringen meent te kennen, op soortgelijke wijze aan een 'toeval' kunnen toeschrijven. Maar ook dit lijkt mij niet erg aanvaardbaar. Nu geloof ik, ondanks al het voorgaande, wel degelijk in het bestaan van een God en meen ik zelfs zijn Kracht ervaren te hebben, maar dit blijft, ook voor mij, iets dat buiten het redelijke ligt. Laat ons dus liever terugkeren tot de vraag, waarom de mens zo gedrongen denkt als hij meestal doet.

Ik meen daarvoor het volgende antwoord gevonden te hebben: Wanneer je naar een grote levensverzekeringsmaatschappij gaat, dan kan men je daar vertellen, hoeveel mensen van een bepaalde leeftijd in het komende jaar zullen sterven. De getallen wijken wel eens iets af van de werkelijkheid, maar het verschil is zelden groot. Indien men berekeningen maakt voor het normale verkeer, zal men kunnen stellen, dat op een dag over een bepaalde weg een bepaald aantal auto's zal passeren. Men kan zelfs de variatie in de verkeersstroom per uur aangeven. Iets zal in werkelijkheid wel afwijken van de gegeven getallen, maar veel zal die afwijking toch gemiddeld niet bedragen. Sterker: in een bepaald restaurant koopt de kok voor een bepaald menu zoveel biefstukken in, zoveel carbonaden enzovoort. Indien hij lang genoeg in de zaak werkt, zal hij daarbij zelden veel overhouden, maar ook zelden veel tekortkomen. Hij kent dus zijn klanten niet allen, maar weet wel precies wat deze onbekende klanten voor smaak zullen hebben.

Dit is nu mijn punt van uitgang. De mens heeft een basispatroon voor zijn gedragingen, dat niet voor elk individu apart geheel geldend is, maar wel voor de gemeenschap als geheel. Er bestaan dus in de gemeenschap bepaalde tendenzen. De mens zal zich, zolang hij op aarde leeft of deel is van een gemeenschap, aan die tendenzen nooit geheel kunnen ontworstelen. Hij meent misschien wel, dat hij door zijn vrije keuze zich buiten het geldende kader kan stellen, maar in feite groepeerd hij zich alleen in een ander deel der gemeenschap en draagt hij op zijn wijze toch (tegen zijn wil en misschien ook zonder zijn bewuste weten) mee aan het tot standkomen van predicabele ontwikkelingen. Zolang er een algemeen geldend en predicabel gedragspatroon bestaat, kan men de mens nooit zeggen dat hij in zijn handelingen en besluiten werkelijk zelfstandig en geheel vrij is. Door echter toe te geven dat een groot deel van zijn handelingen en resultaten te danken zijn aan tendenties die in de gemeenschap werkzaam zijn, zou hij het zich onmogelijk maken nog enige pretentie ten aanzien van zichzelf te koesteren.

Voorbeeld: De VVD wilde de zaak meer vrij maken. Om dit te doen moest zij in feite het ontstaan van meer gebondenheid wel bevorderen, want daaraan was op het ogenblik eenvoudig niet te ontkomen. Daar zij voorgeeft (en meent) de vrijheid te bevorderen kon zij dit echter niet aan zichzelf of anderen toegeven. Zo poseert zij zich (en haar leden als mens dus afzonderlijk) als bestrijder van hetgeen zij in wezen versneld tot stand heeft gebracht. Zonder deze pretentie zou haar bestaan geen zin hebben. Ook in het leven van enkelingen zien wij dergelijke verschijnselen vaak voorkomen en ook dan klinkt de kreet: "Wij willen wel anders, maar "men" maakt het ons onmogelijk". Met dergelijke woorden en redeneringen poogt men zichzelf misschien wel van een heersende tendens los te weken, maar dat gaat niet. Je kunt, wat geloof betreft, pogen een waarheid te vinden die voor jou werkelijk bestaat. Maar die waarheid zal dan nog steeds gebaseerd zijn op alle als waar erkende stellingen rond

je. Indien de stellingen rond je veranderen, verandert ook jouw geloof. Je kunt wel pogen een geheel nieuwe filosofie of kunstvorm te vinden, maar op de keper beschouwd is zo iets altijd weer een logisch uitvloeisel van hetgeen reeds bestaat en zal een verandering in tendens deze 'nieuwe' dingen eenvoudig veranderen of zelfs doen verdwijnen.

Zo iets is dus geen werkelijke vanuit de mens ontstaande vernieuwing, maar eerder een uitdrukking van iets wat bijna gelijktijdig op elk ander terrein ook gebeurt. Wanneer je het eens nagaat, blijkt de eigenaardigheid: wanneer er een literaire vernieuwing is, zien wij bijna op hetzelfde moment ook elders een vernieuwing in de kunst. Kort voordien of nadien zien wij verder een vernieuwing in sociale verhoudingen. Wij zien een vernieuwing in de denkwijze van de mensen, in het onderwijs, enzovoort, enzovoort. Zelfs godsdienst en godsdienstige gebruiken blijken door dezelfde invloed te worden aangetast en veranderd. U moogt dit nagaan in de geschiedenis. Altijd weer zien wij deze gelijktijdigheid optreden en men kan zich dan wel trots als een vernieuwer beschouwen, maar op de keper beschouwd is men zelfs dan alleen maar iemand, die het onvermijdelijke waar maakt. Enige vrijheid heeft men natuurlijk wel. Uit het vele dat vanuit de tendens waargemaakt moet worden, kiest eenieder zelf datgene, wat hij moet verwezenlijken. Maar verder gaat het eigen initiatief eigenlijk niet: een keuze, maar geen uit het Ik voortkomende vernieuwing. Slechts geesteszieken lopen soms enige tijd vooruit op de voor anderen eerst later ontstaande noodzaken.

Zou de mens dit toegeven, dan zou hij wel heel weinig redenen hebben zich op de borst te slaan en met zijn bereikingen te prijken. Zoals bij het erkennen van dit feit er maar heel weinig redenen te vinden zijn om zich, bij ongeluk en mislukking, te beklagen over anderen of over het noodlot dat je achtervolgt. Men zou zich veel meer als een soort pion van een ongekende macht moeten beschouwen. Maar de meeste mensen kunnen dit niet aanvaarden. Juist omdat zij dit niet kunnen, gaan zij zich een soort krakeling van gedachten vormen, waardoor men meent van het onvermijdelijke af te kunnen wijken, nu eens naar links buigende, dan weer naar rechts afwijkend van hetgeen men als de norm beschouwt, zonder daarbij ooit iets anders te bereiken dan een weer op het punt van uitgang terugkeren. Als je dit beseft, zal ook het menselijk concept van bewustzijn en bewustwording zich wijzigen. Er zijn vele mensen die menen dat bewustwording gelegen is in het streven. Indien het streven echter buiten je om bepaald wordt, terwijl zelfstandig en afwijkend streven je na verloop van tijd toch weer op hetzelfde punt doet terugkeren, kan men moeilijk volhouden dat het streven zin heeft door de resultaten die het afwerpt. De tendens gaat verder, maar de mens keert op zijn punt van uitgang terug. Ik zal u hiervan een voorbeeld geven.

In de jaren '30 was er een grote werkeloosheid. Hierdoor ontstond een angst voor een weerkeren van die werkeloosheid, die in de politiek en bestrevingen van de mensen een steeds grotere invloed deed gelden. Het gevolg van dit alles was een steeds straffere organisatie van de arbeiders, die hierdoor meenden voldoende macht uit te kunnen oefenen om zich tegen het weder ontstaan van een grote werkeloosheid te kunnen verweren. Om echter de organisatie te handhaven en een greep te behouden op hen, die zich van de grote werkeloosheid minder herinnerden, moest men voordelen bieden. Men kwam er daardoor toe eisen te stellen, die de werkgelegenheid steeds meer in gevaar brengen met als gevolg het opnieuw ontstaan van een grote werkeloosheid door het streven deze te vermijden, en keert dus hier, zonder het te willen, terug naar de situatie waaruit het streven geboren werd. De angst brengt het streven tot stand, het streven doet de gevreesde toestand herontstaan. Het herontstaan van de toestand brengt weer grotere solidariteit en binding tussen de arbeiders. Indien men echter op dezelfde wijze te werk gaat, kan men alles opbouwen wat men wil, maar men zal op het punt van uitgang, de werkeloosheid, terug moeten keren. Dit kan jaren, zelfs tientallen jaren, duren. Maar onvermijdelijk is het.

Deze stellingen zijn, gezien vanuit het standpunt der nu geldende theorieën, waanzinnig, maar de historie bevestigt haar. Ga het maar even na. Indien u de moderne tijd niet voldoende bewijs acht, kunt u het nagaan aan de hand van de veldtochten van Alexander, de belevenissen van Napoleon, de liefdes van Josephine of de prestaties van Queen Victoria. Zolang u echter rekening houdt met het geheel, zult u een zich herhalend patroon ontdekken, dat eerst gewijzigd wordt, wanneer de mens niet meer in de omstandigheden, in feite in de

tendens, de trend, in kan grijpen. Bewustwording is dus niet alleen maar een streven in een bepaalde richting. Het is eerder een begrip voor al hetgeen het streven met zich brengt, zodat men, op een bepaald punt staande, reeds beseft op welke wijze dit punt voor het Ik zich zal kunnen herhalen en wat de trend is. Eerst indien men leert beseffen, dat acties of denkwijzen, die schijnbaar het Ik verwijderen van de algemeen geldende tendenzen, het Ik tot een terugkeer naar deze tendenzen (zij het soms in uiterlijk iets gewijzigde vorm) afdwingt, zal men beseffen, wat het eigen leven betekent.

Het leven van de mens is niet, zoals men wel denkt, een voortdurende evolutie of zelfs revolutie, desnoods een degeneratie. Het is algemeen gezien eerder een beleven van beperkte mogelijkheden, waarbij het streven steeds meer aspecten van die mogelijkheden doet beseffen, zonder daaraan feitelijk iets te veranderen. Het gehele beeld van de mogelijkheid kan dan in het Ik beleefd en zelfs verwezenlijkt worden, waardoor men zich niet meer gaat zien als een geïsoleerde factor binnen een bepaalde stroming, maar beseft men dat, of men wil of niet, deel is van een stroming die in het leven werkelijk bestaat, maar waarop het menselijk ingrijpen slechts een betrekkelijk kleine invloed heeft.

Om dit alles nog eens eenvoudig te stellen, zeg ik het nu zo: Op het ogenblik dat een mens iets wenst te vermijden, begint hij de voorwaarden te scheppen, waardoor het met grotere zekerheid naderbij komt, tenzij het reeds op de eerste plaats niet mogelijk was natuurlijk. Op het ogenblik dat iemand iets bereikt, zal hij, door voort te gaan met zijn streven, zijn bereiking negativeren en zo terugkeren op zijn punt van uitgang. In alle besef en in alle persoonlijke vrijheid van leven en denken, is het niet zaak voor jezelf te zijn of te bereiken zonder meer, maar eerder om te beseffen hoe men in het streven en denken een de totaliteit beïnvloedende en door het Ik niet beheerste kracht of invloed waar helpt maken.

Voor het wezen dat zich mens noemt, zijn vele definities te geven. Een daarvan, die niet direct vleidend, maar onder vele omstandigheden wel waar schijnt te zijn, luidt: De mens is een aap zonder haren, die meent dat hij beter denkt dan andere dieren ooit kunnen denken. Misschien vindt u dit te negatief. Maar u kunt ook zeggen: De mens is iemand, die boven de omstandigheden van zijn leven en persoonlijke noodzaken uitstijgende, een totaliteit van 'zijn' kan overzien, zonder echter daarbij in staat te zijn binnen die totaliteit beslissend in te grijpen. Vanuit een ander standpunt kan men, met evenveel reden, zeggen: Elke mens is een op zich vrij partikel van een totale stroming van tijd en ontwikkeling, die in haar richting, kolkingen en wervelingen grotendeels bepaald wordt door krachten, die buiten het normaal menselijke bewustzijn liggen. Volgens mij geven deze drie definities van een mens ons een beeld van wat een mens eigenlijk moet zijn, van wat de mens in feite in zijn leven zou moeten doen. Je beseft, dat de kronkel of krakeling van gedachten, al is hij vaak verbluffend en kunnen wij ons daaraan bij anderen dan ergeren, eigenlijk vaak onvermijdelijk is, gezien het in de mens bestaande gevoel van eigenwaarde en zijn behoefte zelf iets te betekenen.

Daarnaast kunnen wij begrijpen dat wij, zolang wij het streven alleen als belangrijk beschouwen, nergens terecht zullen komen. Daarom stel ik nog het volgende: Hij, die streeft, bereikt in zijn streven nimmer blijvend en werkelijk. Hij, die leeft en vanuit zijn beleven een besef voor eigen bestrevingen en die van anderen ontwikkelt, zal door zijn beleving (maar niet dus door zijn bestrevingen zonder meer) tot bereiking komen. Geestelijk zowel als lichamelijk. Indien een mens begint te streven, zo zal hij dit veelal doen, omdat hij de werkelijke toestand waarin hij verkeert, niet voldoende beseft of niet kan aanvaarden. Het is daarom juist belangrijker het heden te erkennen, zoals het is en het Ik te herkennen voor wat het is, dan de mooiste idealen te bouwen voor morgen of te streven naar een perfectionering van het ego, dat in zijn werkelijke en nu heersende toestand nog niet eens geheel erkend is.

U zult nu wel begrijpen, welke kant ik uit wil met mijn onderwerp, toch moet ik ook hier onmiddellijk een opmerking maken: Wanneer je (zoals ik nu bezig ben) met de mensen redeneert, zo volgen zij jouw gedachtengang. Maar zij verbinden daaraan hun eigen gedachten. Het resultaat is een mengsel, waarin een bias bestaat, zowel wat begrip als interpretatie betreft, voor in het Ik reeds bestaande stellingen of rationalisaties. Wanneer je met een mens een contact legt en hem daarbij confronteert met dingen, die hem eigenaardig

of vreemd toeschijnen, zal hij echter ook kunnen beginnen met lachen. Hij belet zichzelf daardoor in zich een ernstige aanpassing aan de gestelde waarden, feiten of leringen tot stand te brengen. Hij neemt in de lach eigenlijk gelijktijdig enige afstand van hetgeen hij is en hetgeen waarom hij lacht. Door het nemen van afstand is men dan in staat (ongeacht of men nu lacht uit vreugde of door erkenning van het ridicule) een juister beeld te verwerven en zo ook voor zich juister te reageren en in zich de meer juiste gesteldheid en begripmogelijkheid te wekken. Zelfs het lachen, dat op onbegrip schijnt te duiden, heeft deze werking. Het is dan ook maar goed dat er weinig humoristen in de parlementen zitten. Zouden er veel humoristen in deze instellingen zitting hebben, dan is de kans groot dat de mensen door hun vele lachen om de parlementariërs ook nog zouden gaan begrijpen, wat zij precies aan het doen zijn. En daarmee zou veel van hun taak als politici overbodig zijn geworden.

Wil je dus komen tot een ontwarren van deze zich in het bewustzijn steeds weer verstrengelende invloeden (dit is volgens mij tot op zekere hoogte voor haast eenieder mogelijk), dan moet je leren meer te lachen. Indien ik zeg: lach om het leven, zo bedoel ik niet dat u nu maar eenieder uit moet gaan lachen, maar dat u door het zien van de incongruenties en de vaak bespottelijke situaties moet leren de werkelijke waarden van het leven te beseffen. Zie bijvoorbeeld het bespottelijke in van een paar politieke heren, die op het ogenblik elkander het vel van de neus zitten te stropen met vele harde en bittere woorden, die nog net zo fatsoenlijk blijven dat zij nog aanvaardbaar blijven voor de televisie, om na afloop van deze openlijk gevoerde bittere strijd gezamenlijk nog in 'de Karseboom' iets te gaan gebruiken. Krankzinnig, niet? Is dat alles nu komedie of niet? Voor de betrokken personen is het geen komedie, omdat zij zozeer in de komedie die zij spelen, zijn gaan geloven dat zij de onwerkelijkheid van hun gedragingen niet meer beseffen.

Indien u nu geestelijk iets wilt bereiken, iets wilt zijn en doen, zult u eerst af moeten leren uzelf te beschouwen in de rol, waarin u gewend bent geraakt uzelf aan de wereld te presenteren. Vooral degenen die zichzelf beschouwen als potentiële of misschien zelfs werkelijke helden, vernieuwers en dergelijken, zou ik de raad willen geven: Kijk nu eerst eens wat je in werkelijkheid bent. Als je de hooggestemde verklaringen en gebaren nu eens weglaat, wat doe je dan eigenlijk? Als je eerlijk bent, zul je waarschijnlijk in een lach schieten over de domheid van anderen, die nog steeds schijnen te denken dat je bent wat je voorgeeft te zijn. Overigens hoeven wij ons over de wederkerige aanvaarding van pretenties niet te zeer te verbazen: het is een soort ongesproken overeenkomst. Ik toon mij edel. Indien jij nu gelooft dat ik werkelijk edel ben, zal ik van jou op mijn beurt aannemen dat je vroom, goed, in ieder geval niet kwaad bent.

Kort en goed, wanneer men leert over zich en anderen te lachen, zal men de noodzakelijke afstand winnen, waardoor men de werkelijkheid gaat beseffen. Daarmede kan men niet voorkomen, dat het Ik ook verder voor een zeer groot deel van de tijd door de in het leven optredende tendenties wordt meegesleurd. Wel kan men voorkomen dat men, gelovende in eigen pretenties, een nutteloos streven begint en herbegint, zo steeds weer in een cirkel gaande, die geestelijk en stoffelijk uiteindelijk je niets verder kan brengen. Ook dan zal men niet kunnen vermijden dat men zo nu en dan streven zal. Maar wanneer men dan weer op zijn punt van uitgang is teruggekeerd, zegt men niet: ik heb toch gelijk, dus ga ik op dezelfde voet verder. Men zegt eenvoudig: mijn streven is kennelijk niet juist of onvoldende geweest. Lach dan eens over je eigen dwaasheden en illusies en je zult begrijpen waarom je op het punt van uitgang terugkwam. Dan kun je, binnen de tendens die heerst wel een mogelijkheid vinden om, zo je met alle geweld streven wilt, op een nieuw terrein te beginnen en zo tenminste je begrip en besef uit te breiden.

Denk hierbij aan een soort levensboom, waarin de stroming loopt van aarde tot hemel. Als mens kan men blijven kronkelen en krakelingen op een en hetzelfde punt. Men komt dan niet hoger op. Men kan echter ook telkens wanneer men weer op het punt van uitgang is teruggekeerd, zichzelf wijzen op dit feit en een nieuwe wijze van streven zoeken. Deze zal, ofschoon ook zij tot een terugkeer op het punt van uitgang zal voeren (tenzij zij geheel gelijk is met de heersende stromingen) door het bereikte besef hoger komen te liggen. Zigzaggende bereikt men dan op den duur het hoogste bewustzijn. Geheel juist is dit beeld echter niet. De

levensboom staat in feite voor de eeuwigheid. Bij mijn beeld zou ik echter de verticale lijn willen zien als de weergave van een heersende tendens. Nu zijn alle tendenzen stromingen in de tijd. Er is dus een ogenblik waarop het leven verder gaat, maar de stroming ophoudt te bestaan. Degenen, die aan hun eigen bestrevingen te zeer zijn gebonden (de krakelingen) blijven nu, zonder enige impuls van buitenaf, hun nu wel geheel nutteloos streven voortzetten. Wij kunnen ons dit voorstellen als een draaikolk, een neer. Zowel in de geest als in de stof is het zeer moeilijk uit een dergelijke situatie los te komen, men blijft maar steeds zichzelf herhalen en zal steeds meer de wereld verwijten dat men niet verder komt. Indien je echter gewend bent reëel en toch progressief te reageren op de heersende stroming, zo zal men door het zich steeds weer herhalen van dezelfde acties en emoties (welke voor mensen vele niet noodzakelijke belevingen tot stand kunnen brengen tot zelfs vernietigende wereldoorlogen) niet zozeer gegrepen worden, dat men niet zelf verder kan denken en streven. Men bereikt dan al snel een nieuwe stroming, een nieuwe tendens, waarin de bewustwording kan worden voortgezet.

Het is in het leven de kunst denkwijzen en handelwijzen te vermijden, zodra zij enkel tot een voortdurende herhaling van hetzelfde denken of handelen voeren. Dit wordt misschien duidelijker en meer positief aanvaardbaar, wanneer men naar de wereld van heden ziet. Daarin immers zien wij vele dingen zich steeds weer herhalen. Een steeds weer herhalen van dezelfde acties, nu eens rechts, dan eens links gericht, is een kenmerk voor de wereld waarin u leeft. U ontmoet steeds weer dezelfde situaties, waarbij alleen de partners meestal van plaats hebben verwisseld, zodat degene die eerst nee zei, nu ja zegt en omgekeerd. Indien men zich hiervan bewust wordt, zal men zich ook van deze dingen los willen maken. Maar om dit te kunnen doen, zal men eerst moeten begrijpen, hoeveel bespottelijke dingen er eigenlijk, zowel in de wereld als in het eigen gedrag, tot nu toe voorkwamen. Lach er dan om en erger je niet. Zo schep je een afstand tussen de illusies van de mensen en de werkelijkheid.

Wanneer je de werkelijke toestand beseft, kun je binnen het kader van de werkelijke stromingen en mogelijkheden vaak voor jezelf en anderen enige beheersing bereiken en zo meer bewust dingen beleven en mogelijkheden tot stand brengen. Wie echter de voorkeur geeft aan het verder koesteren van zelfverheffende illusies, zal op den duur zich in een draaikolk van gevoelens en mogelijkheden bevinden, waaraan voor hem zowel als anderen, die deze dingen met hem gemeen hebben, geen ontkomen meer mogelijk is. Mogelijk vindt u dit alles maar verward of zelfs verwarrend. Het staat u nu vrij te reageren, daar ik alles gezegd heb wat ik wilde zeggen.

Vraag: Kan men uw betoog samenvatten in de woorden: these, antithese, synthese?

Antwoord: Nee, althans praktisch niet. De mensen kennen wel these en antithese. Maar in plaats van een synthese, komen zij dan tot een sim-these, waarbij zij simmen over het onbegrip van anderen en hun eigen these, die niet opging. Het is immers juist het bij de meesten geheel ontbreken van de mogelijkheid tot werkelijke synthese, waardoor menselijk gedrag en gedachten in die krankzinnige krakelingenbaan rond blijven draaien.

Vraag: Het is u misschien mogelijk uit het geheel, dat u ons voorgeschoteld hebt, ook iets positiefs naar voren te brengen. Ik vind namelijk het geheel vrij negatief gestemd.

Antwoord: Ik weet niet of onze denkbeelden omtrent positief en negatief hetzelfde zijn. Ik heb aangetoond, hoeveel vreemde kronkelingen er op aarde bestaan. Dat in dit alles zekere kritiek ligt voor velen van u, beseft ik wel. Maar ik heb juist betoogd, dat je op een bepaalde wijze (het vreugdig afstand nemen van theorieën en illusies) de kans krijgt bewuster te worden en zelfs in zekere mate het gebeuren te beseffen en zo enigszins te beheersen. Een volledig beheersen van de tendenzen is natuurlijk niet mogelijk. Maar door tijdig erkennen van de tendens en een gebruik te maken van de eigenschappen, die in de tendens aanwezig zijn, kun je aan grote geestelijke en stoffelijke gevaren toch wel voorbij sturen. Verder stelde ik duidelijk dat de mens die zo reageert, binnen de totaliteit waartoe hij nu eenmaal behoort, zal kunnen zien wat hij kan zijn en, kiezende daaruit, voor zich ook zal kunnen worden wat hij wil zijn. Volgens mij is dit toch wel zeer positief. Dat ik pijnlijke opmerkingen maakte, was daarbij haast niet te vermijden. Indien u dit als negatief beschouwt, zult u ook het werk van een chirurg als zeer negatief moeten beschouwen? Ook deze snijdt vaak vele gezonde weefsels

door, hen zo beschadigend, omdat hij alleen zo een klein, maar schadelijk gezwel kan verwijderen. Ik zie echter het geheel als positief en beschouw mijn kritiek dan ook enigzins als een chirurgische ingreep. Ik kwets misschien wel op zich goede en gezonde gevoelens, maar zonder dit is het mij niet mogelijk duidelijk te maken waar het gevaar, de werkelijke fout, schuilt.

Misschien vindt u alle kritiek negatief. Jammer. Maar waarom zou alle kritiek negatief moeten zijn? Zij kan alleen dan negatief worden genoemd, volgens mij, wanneer zij afbreekt zonder er iets tegenover te stellen. Wij geven veel kritiek op uw wereld. Ik beschouw mijzelf zelfs als een van de scherpere critici. Maar onze kritiek is nimmer onredelijk. Dat wil zeggen, dat zij steeds is gebaseerd op de werkelijkheid, op de feiten. Daarnaast geeft men geen nutteloze kritiek, maar wijst men allen op toestanden en situaties, waarin u door de kritiek een beter inzicht en zo ook een mogelijkheid tot beter en juistere reageren kunt vinden. Ten laatste voegen wij altijd bij de kritiek conclusies, die u een andere wijze van handelen mogelijk maken, waarbij het bekritiseerde verbetert of verdwijnt voor u.

Alle geleverde kritiek heeft ten doel de mens ertoe te brengen beter te leven, te denken, meer reëel het bestaan te bezien. Indien wij gaan zeggen dat alles op de wereld zo mooi en goed is en er de nadruk op gaan leggen dat het meestal goed bedoeld is en daaraan toevoegen, dat het dus wel goed zal gaan (iets wat menigeen voor positief zou verslijten) brengen wij u alleen in de waan dat er niets meer te verbeteren is. Dan ontstaat een mentaliteit, die gelijkt aan de welvaartswaan, waarin men zelfs is gaan stellen: "Hoe meer ik uitgeef, hoe welvarender ik word", waarbij men zich niet meer bezighoudt met de vraag, hoe men te zijner tijd de rekening zal moeten betalen. Juist een dergelijk negativisme (want dat is het in mijn ogen) wil ik u leren te vermijden. Juist daarom zeg ik u: leer te lachen om de dingen, leer het ridicule te zien, leer op deze wijze afstand te nemen van de dingen, ze niet allen zo geheel aux sérieux te nemen. Dan kunt u voorkomen dat u nutteloos kringen blijft draaien op dezelfde plaats. Dan kunt u tenminste geestelijk vooruitkomen en stoffelijk wat beter en vrijer bestaan. Dan zult u vooral ook steeds juistere en betere uw eigen plaats leren beseffen en bepalen binnen de totaliteit, waarvan u deel uitmaakt. Dit is mijns inziens niet negatief, maar in tegendeel zeer positief.

En indien ik u ga zeggen, dat God moeilijk voor te stellen en te bereiken is, zo doe ik dit alleen maar om te voorkomen dat u, met voorbijgaan van alle werkelijke waarden, een soort projectieplaatje van eigen brein in algehele vroomheid gaat zitten aanbidden en daarmee uzelf en anderen tengronde dreigt te richten. Vergeet niet, dat uit naam van geloof en overtuiging, op deze wereld reeds vele, ook volgens de tendenzen niet noodzakelijke, kwade dingen tot stand zijn gebracht. Door een juistere begrip voor het probleem, dat God in wezen voor ons is, zou veel lijden op aarde, zeker in de intensiteit waarin het tot nu toe optrad, voorkomen kunnen worden. Tendenzen kun je natuurlijk niet veranderen of voorkomen. Zelfs beheersen is niet werkelijk mogelijk. Maar je kunt wel voorkomen, dat er zo grote fouten worden gemaakt, dat het door onnodige geestdrijving zo erg wordt op aarde.

Ik meen dat je ook hier concreet moet zijn. Praten over de God in ons is mooi. Maar laat ons dan tenminste ook eens proberen uit te maken, wat die God dan wel voor ons betekent, wat Hij zóu kunnen zijn, en ons niet alleen bezighouden met illusies, die maar tot ontgoocheling en onberaden reacties voeren. Laat ons dan ook niet spreken van een God in de hemel en een God die zich ons openbaart door de bijbel, zonder ook vanuit ons eigen standpunt te durven zien hoe die God zich dan wél openbaart en wat Hij dan wél doet. Laat ons rustig vragen: Indien die God bestaat, wat doet Hij dan, wat betekent Hij dan voor ons. En laat ons vooral ook de geschriften, die in Zijn naam aan ons als letterlijk waar worden voorgelegd, niet zonder meer aanvaarden, maar ons ook eens afvragen wat daarin dan feitelijk wordt verhaald en gezegd. Het is natuurlijk voor gelovigen gemakkelijker te stellen dat God boven alle kritiek staat en dat wij niet het recht hebben Zijn Woord te beoordelen. Maar als je zo reageert, sluit je bewust de ogen zonder ook maar te weten of je nu over een weg loopt of wankelt op de rand van een afgrond. Als God je al verstand geeft, zal het zeker niet tegen Zijn wil zijn, dat je het ook gebruikt.

Bewustzijn en bewustwording, opgaan naar het Koninkrijk Gods, wanneer men het zo wil noemen, is niet alleen maar een kwestie van aanvaarden, zwijgen en dulden. Dat hebben een stel heerszuchtige idioten ervan gemaakt. Het is een kwestie van proberen en weer proberen, tot je het geheel overziet, beseft, waar je eigenlijk bij behoort, zodat je de God kunt beleven en de kracht kunt zien, die de stromingen voortbrengt, die je leven bepalen. Eerst wanneer je zover bent gekomen, kun je volgens mij verder gaan. Dan zul je nog wel deel blijven van de stromingen, maar je kunt geestelijk steeds verder zien, steeds meer beseffen. Dat is positief, niet het kritiekloos aanvaarden. Degenen, die spreken van Gods ondoorgrondelijke wil en de noodzaak haar te aanvaarden, geven de mensen een mooie troost, dat geef ik toe. Maar gelijktijdig bedriegen zij, ofschoon misschien onbewust, zowel zichzelf als de mensheid. Gods wil zonder meer aanvaarden lijkt mij alleen redelijk, wanneer er geen andere uitweg meer te vinden is. Zolang er een mogelijkheid is, zal deze ook binnen het goddelijke bestaan en ben ik verplicht daarvan gebruik te maken.

Ik zou vaak luidkeels tot alle mensen willen zeggen: die smoesjes van 'de wil Gods' en 'aanvaarden zonder meer', omdat het de 'Wil Gods' is dat wij dit doen, zijn alleen maar kolder, tenzij er nog iets anders aan toe wordt gevoegd. Ik mag dit alleen aanvaarden, wanneer ik niet anders kan, wanneer ik in mijn besef niet anders kan doen, wanneer ik anders niet kan leven. Wat dan positief is. De mensen van heden leven al te vaak in een droomwereld. Zij weten niet eens meer, wat de werkelijkheid is, willen niet meer zien wat de werkelijke feiten zijn. Zij zoeken alleen nog maar naar illusies, en waar de feiten te luid gaan spreken, kennen zij alleen nog maar eenzijdige interpretaties. Het jammerlijke is, dat zij, zover zij bewust geestelijk willen streven, deze houding ook op hun geestelijk zoeken en werken over plegen te dragen, waartegen iets gedaan zal moeten worden. Maar hoe? Proberen de enkeling iets meer van de ware toestanden en feiten te laten zien. Vanuit uw standpunt kan dit verwarrend werken, maar zo kun je de noodlottige kronkels voorkomen, waarop ik wees. En nogmaals, de krakelingen en kronkelingen, waarop ik u vanavond wees, waren niet de mijne. Zij waren, praktisch, onmiddellijk en vaak zelfs letterlijk, ontleend aan de daden en het denken. Ja zelfs aan de betogen van uw maatschappij, aan uw menselijk bestaan. Mijn stellingen waren niet zo kronkelig. Zij erkenden het bestaan van tendenties, waaraan men zich niet kan ontworstelen. Maar toonden daarnaast een mogelijkheid om, door besef van de werkelijkheid, met steeds kleinere afwijkingen het door de tendenzen noodzakelijke, te beseffen wat zich in het geheel waarlijk afspeelt en zo zichzelf te leren kennen. Zo voorkomt men dat de mensen in zeeën van illusies verdrinken en bereikt men mijns inziens misschien zelfs dat zij, door besef van eigen leven en eigen plaats in het geheel, meer betekenis aan het leven kunnen geven. Als dat u niet positief genoeg is, dan weet ik het niet.

Vraag: U had het over het lachen als een afstand nemen. Ik meen juist, dat degenen die luisteren en begrijpen, niet lachen, maar dat juist degenen die niet begrijpen, zullen lachen.

Antwoord: Dat kan wel eens het geval zijn, dit geef ik u toe. Maar ik meen dat de mens, die werkelijk eerlijk lacht, toch iets begrijpt en niet, als de ernstige luisteraar, het gevaar loopt, alles te betrekken op zijn reeds vooropgezette meningen en denkbeelden. Ik meen dan ook, dat degene die lacht (zelfs al lijkt zijn aandacht voor de boodschap minder) dichter bij een begrijpen staat, omdat hij zich los maakt van eigen meningen en hetgeen waarover hij lacht meestal intens in zich opneemt, zelfs al wordt het niet onmiddellijk in zijn gehele betekenis en waarde beseft en hij hetgeen waarover hij werkelijk gelachen heeft, in de wereld steeds weer zal ontmoeten en daardoor de betrekkelijkheid ervan zal beseffen.

Vraag: U stelt een mogelijkheid tot verticale stijging, waarbij wij op steeds hoger niveau iets van de bestaande stroming afwijken. Maar de stroming eindigt eerst aan het einde der tijden.....

Antwoord: Neen. U hebt het slechts deels begrepen. Ik heb gesteld, dat de tendentie kan worden voorgesteld als een verbinding tssen hemel en aarde. Daarbij stelde ik echter niet, dat het de enige verbinding is, terwijl ik al evenmin stelde dat bij het ophouden van de tendens ook de tijd ten einde zou zijn. Dit zijn uw conclusies, die niet geheel stroken met mijn betoog. Eenvoudig gesteld: u hebt in de laatste tijd in een tendens geleefd, waarin oorzaak en gevolg, afwikkelen, het bestaan, ook het uwe, beheersten. Binnenkort verandert de tendens en

ontstaat er eerder een neiging om alles, desnoods met geweld, uit te vechten. Beide tendenzen omvatten een zekere periode. In vele landen en bij vele mensen ziet u echter reeds nu een soort draaikolk ontstaan van acties en gevoelens, omdat men niet beseft dat het oude voorbij gaat en een nieuwe tijd ook nieuwe reacties vergt. Velen beseffen niet dat het tijd is om over te schakelen op de daad. Zij blijven dus theoretiseren en theoretiseren, waardoor zij door de daden van anderen worden voortgedreven, zonder ook maar enige mogelijkheid te vinden zelf enige keuze te doen, hoe beperkt dan ook.

Is het nu duidelijk? Bedenk dan, dat de mensen voornamelijk streven om hun eigen bestaan en hun eigen denken voor zich te rechtvaardigen en u zult begrijpen hoe belangrijk het voor de mens is, de bestaande stromingen te erkennen en te aanvaarden. Zonder dit zal men een steeds meer vertekend beeld van eigen wezen en mogelijkheden moeten ontwerpen om, gedreven als men wordt, eigen bestaan nog voor zich te kunnen rechtvaardigen.

Vraag: Is streven dan niet: proberen te begrijpen?

Antwoord: Ofschoon streven meestal eerder op bereiken is gericht, is het gestelde mogelijk. In dat geval kan men hetgeen u streven noemt als juist aanvaarden, mits het niet op een enkel punt van het bestaan slaat, maar zoveel mogelijk tracht het gehele leven en alle verschijnselen daarin begrijpend te omvatten. Wanneer het streven echter ten doel heeft iets bepaalds te bereiken (in geest of stof) is alle daarmee gepaard gaand besef zo eenzijdig, dat het terugkeren op het punt van uitgang haast niet meer te vermijden is. Je bent dan blind voor de werkelijkheid en hoe harder en intenser je streeft, hoe blinder je voor de werkelijkheid zult worden.

Vraag: Indien ik u goed begrijp, stelt u de Wil van God gelijk aan het noodlot?

Antwoord: Ik meen althans, dat hetgeen de mens noodlot noemt, een uitdrukking is van de Wil van God. De mens noemt echter vaak een gesteld feit een noodlot, zonder te beseffen dat er nog andere wegen openstaan. Volgens mij is het de goddelijke wil dat wij, door eigen pogen, een keuze uit de mogelijkheden doen. De aanvaarding van de Wil Gods als een onontkoombaar noodlot, meen ik dan ook te moeten verwerpen, daar dit een einde van streven en zoeken inhoudt. De werkelijke Wil Gods is onontkoombaar en als zodanig in feite wat de mensen wel het noodlot noemen. Aanvaarding is dus volgens mij alleen toelaatbaar, wanneer wij zelf tot het uiterste van onze mogelijkheden zijn gegaan en niet meer verder kunnen. Voor de meeste mensen is de Wil Gods echter eerder een excuus om op hun achterwerk te blijven zitten inplaats van iets te doen. Ik betreur het dat u dit alles niet met mij eens kunt zijn, maar meen te mogen verklaren dat praktisch gezien het gestelde geheel juist is, ongeacht de wat algemene vorm, waarin mijn verklaring gegoten is.

Vraag: Wat regeringsvorm betreft, hoe kunnen wij de besluiteloosheid van het geheel, dat wij nu zijn, doorbreken? Op welke partij, zo luidt met andere woorden mijn vraag, zouden wij het beste kunnen stemmen?

Antwoord: Ik moet voorzichtig zijn, want anders begeef ik mij te veel in de praktische politiek en zou ik mijn eigen mening als de enig juiste gaan etaleren. Ik mag dus niet zeggen: stem nu maar op die en die. Wel kan ik het volgende zeggen: De huidige ontwikkeling, ook bij de zogenaamde democratische partijen, gaat in de richting van toenemende verstarring, waarbij het gezag steeds meer wordt gezien als recht en middel in zichzelf en niet meer beseft wordt als ontleend aan het volk. Indien een enkele groep hierbij de macht werkelijk in handen zou hebben, zou zelfs reeds sprake zijn van een diktatuur. Zoals de zaken nu staan, kunnen wij beter spreken van een regent en regering. Daarin zijn bepaalde mogelijkheden en noodzakelijke vernieuwingen uitgesloten, omdat zij het verleden niet kunnen verloochenen zonder zichzelf te desavoueren. Indien ik dus zou moeten kiezen, zou ik kiezen voor diegenen, die aan het verleden nog zo weinig mogelijk gebonden zijn. Verder moet u dan maar nagaan of volgens u een bepaald programma of een bepaalde ideologie noodzakelijk is. Wat mij betreft moogt u communist stemmen of zelfs Koekoek. Zijn boerenjongens zijn wel bijna op, maar hij begint nu met boerenmeisjes. In feite maakt uw keuze niet zoveel uit, daar, gezien de geestelijke luiheid en traagheid van velen, de grote partijen toch wel in een voldoende sterkte gehandhaafd zullen blijven. Doch op het ogenblik dat hun monopolie en hun onderling spel

werkelijk doorbroken wordt door een nieuwe groepering, die, omdat zij nieuw is, daaraan niet zo gemakkelijk deel zal nemen en in de sfeer van onderlinge en geheime intrigues zich ook niet zozeer thuis zal gevoelen. Vooral wanneer zij tegenover het publiek minder gemakkelijk te desavoueren is als bijvoorbeeld de B.P., zal de kringloop verbroken zijn. Dan zal er eindelijk eens gevochten moeten worden over vele fouten uit het verleden, die nu met zoveel mantels der liefde worden bedekt, dat zij wel stinken, maar dat niemand uit kan maken, waar de stank vandaan komt.

Reactie: Ik meen, dat de vorige vraagsteller het anders bedoelde dan u het opvat. Dit is afbrekende kritiek. De vraag is: welke regering is voor dit land het beste. Dan hoeft u niet over boer Koekoek te orenen...

Spreker: Pardon. De vraag van vorige vraagsteller eindigde met de woorden: "met andere woorden: op welke partij zouden wij moeten stemmen?" Hierdoor werd geïmpliceerd, dat de bedoeling van de gehele vraag tot dit laatste te herleiden was. Voor de vraagsteller hield mijn betoog dan ook wel degelijk een bevredigende beantwoording van zijn vraag in. Verwijt mij dus niet dat ik weer negatief ben geweest. Ik heb een mij gestelde vraag beantwoord en naar beste weten de waarheid gezegd.

Uw vraag echter luidt nu: "Welke regeringsvorm zou voor Nederland de beste zijn?" Een definitief antwoord hierop is nooit te geven. De beste regeringsvorm is altijd de andere. En wel omdat regering en maatschappelijk leven in een voortdurende verandering en omwenteling zijn. Op het ogenblik dat er een dictatuur is, ontstaat de behoefte aan een democratie. Op het ogenblik dat een democratie zichzelf te sterk fixeert, ontstaat behoefte aan anarchie. Op het ogenblik dat de anarchie haar werkelijke inhoud en macht tot uitdrukking brengt, ontstaat weer behoefte aan een dictatuur. En zo blijft het doorgaan. Wij kunnen slechts zeggen: een voortdurende wisseling van bestel en krachtverhoudingen is het beste, omdat hiermede een voortdurend oplossen van oude problemen en een steeds weer nieuwe benadering van bestaande problemen verkregen wordt. Waaruit voortvloeit, dat zowel de massa invloed uit blijft oefenen op het geheel, als dat die massa op bepaalde punten als macht tijdelijk wordt uitgeschakeld, zodat zij de kristallisatie van haar eigen wensen en wil eerst zal moeten aanvaarden en aanschouwen, voor zij verder kan gaan met het uitoefenen van invloed en het geven van kritiek.

Of, om het nog eenvoudiger te stellen: De ideale regering voor geheel de wereld en elk land is de wet Gods, die in het leven ons voortdurend tegemoet treedt: de wet van oorzaak en gevolg, inhoudende een voortdurend aanvaarden van de consequenties, het trekken van consequenties uit hetgeen vooraf is gegaan en het voortbrengen van steeds nieuwe intenties, opdat nieuwe consequenties kunnen worden verwacht. Alleen stabilisatie is verwerpelijk, alle verandering impliceert uiteindelijk ook grotere ontwikkeling.

En hiermede moet ik mijn bijdrage voor heden wel besluiten. Goedenavond, vrienden.

WANNEER IK LEEF EN MENS BEN, BESCHOUW IK OOK MEZELF (ESOTERIE)

Goedenavond, vrienden.

Wanneer ik leef en mens ben, beschouw ik ook mij zelf. Ik zie niet alleen de relatie vanuit mijzelf met de wereld, maar besef ook de relatie, die vanuit de wereld met mijn Ik bestaat. Voor mijn besef van verhoudingen moet ik wel komen tot een omschrijving, een definitie van het Ik. Elke definitie van het Ik, zelfs indien het een verkeerde is (zoals veel voorkomt) is het begin van een esoterische bewustwording. Naarmate ik mijzelf beter leer kennen en beter besef wat ik beteken in de wereld, zal ik ook meer inzicht verwerven in datgene, wat mijzelf beweegt. Mijn motieven zijn vooral voor mijzelf belangrijk. Terwijl alle resultaten van mijn leven zich als het ware buiten mij afspelen en ook buiten mijn controle kunnen geraken, zal de intentie, de bedoeling in mijzelf, altijd voor mij mijn verhouding tot de wereld blijven bepalen. Innerlijk is dus niet zozeer wát men doet belangrijk, dan wel de reden waaróm men het doet.

Al snel ontdekken wij dat het bestaan zich voor ons splitst in twee verschillende delen. Enerzijds is er de buitenwereld, waarin het Ik aan oorzaak en gevolg is gebonden, zonder dat eigen intentie daarbij een rol zal spelen, terwijl aan de andere zijde een innerlijke wereld bestaat, waarin de gevolgen van eigen daden in feite minder betekenen, maar juist de intentie, die men daarmee had voor de vrede, die men in het Ik kan scheppen en beleven, van het hoogste belang is.

De neiging die bestaat om beide werelden als geheel van elkander gescheiden te beschouwen, voert echter vaak tot zelfmisleiding, daar men dan de motieven geheel los gaat maken van de gevolgen. Dit is immers niet waarlijk mogelijk: het motief bepaalt de innerlijke verhouding tot de wereld, niet het resultaat in de betekenis van het Ik voor de wereld.

Het besef van eigen motieven, mits dit eerlijk is, maakt verder duidelijk wat men eigenlijk wenst te bereiken. Je doet in de wereld vaak dingen, die je eigenlijk niet wilt doen en laat ook vele dingen na, die je feitelijk graag gedaan zou hebben. Je geeft jezelf wel vele redenen daarvoor op, maar is daarmee slechte zelden waarlijk tevreden.

Indien je je innerlijke motieven kent, ga je beseffen dat eigen handelingen maar al te vaak niet waarlijk bepaald worden door eigen inzichten of behoeften, maar eenvoudig door het volgen van de weg van de minste weerstand. Je doet niet wat je waarlijk wilt en laat niet waarlijk na wat men in zich onaanvaardbaar acht, maar volbrengt voortdurend datgene, waardoor men meent de minste weerstanden op te roepen en de minste moeilijkheden te krijgen.

Bij een verder schrijdende esoterische bewustwording zal men zich van deze wijze van leven los gaan maken. De zin van het leven kan nooit gelegen zijn in het eenvoudig en zonder meer volgen van anderen. Het zal alleen waarde hebben, wanneer het altijd weer een poging is om het Ik, het zelf, uit te drukken. Meer en meer zal men hetgeen voor het Ik belangrijk is, volbrengen, terwijl men dingen, die voor anderen misschien belangrijker zijn en u voor hen meer aanvaardbaar zouden kunnen maken, na gaat laten. Men zal zich met de wensen en opvattingen van anderen alleen nog dan bezighouden, wanneer een actie of houding niet vermeden kan worden, terwijl de wijze waarop dit geschiedt, voor het eigen ego niet van belang is.

De distanciëring, die zo in het leven ontstaat, allereerst wel van alle drang van buitenaf, houdt in, dat eigen ego meer concreet in de wereld zal worden gesteld. De ervaringen die men opdoet, hebben dan ook waarlijk op eigen wezen betrekking. Gaat men echter van valse premissen uit, laat men zich leiden en leven door anderen, dan ondergaat men wel gevolgen, maar zal daarmee geen raad weten.

De ervaringen brengen de mens dan tot een valse interpretatie van eigen leven, mogelijkheden en rechten, zodat de gevolgen van eigen daden maar al te vaak worden ondergaan als een soort kosmisch onrecht, het ego aangedaan door vreemde machten of als een beloning die men ontvangt, zonder eigenlijk te weten waarom. Zodra men echter van zichzelf bewust is gaan leven, zullen eventuele gevolgen geen straf of loon meer zijn, maar eenvoudig correcties, waardoor juister eigen innerlijke houding kan worden bepaald en eigen fouten en goede mogelijkheden juister worden beseft. De gevolgen zijn nu voor het Ik eenvoudigweg het resultaat van eigen streven. Het is niet meer noodzakelijk allerhande vreemde machten of een noodlot te veronderstellen, om de eigenaardigheden van het leven te verklaren.

De relatie, die het Ik met de wereld heeft, zal door dit alles gelijktijdig reëler en intenser worden. Nu weet ik wel dat men in de esoterie het bereiken van God als voornaamste doel pleegt te stellen. Maar God bereik je door zijn schepping. Wanneer je de schepping en alle wetten en regels, die in die schepping regeren, leert kennen, zal je ook beter in staat zijn iets te beseffen omtrent de Kracht, waaruit die wetten en regels voortkomen.

God groeit in ons als een besef. Ik vrees dat menigeen die zich het bereiken voorstelt als een steile tocht naar een soort door goden bewoonde Mount Everest, teleurgesteld wordt in zijn verwachtingen en vele van zijn moéten zonder nut zal zien. God is voor ons een besef, dat in onszelf groeit. Het is niet omschrijfbaar en definiëerbaar en toch kun je zeggen: God is voor ons een soort wetenschap, waarvoor echter geen woorden bestaan.

Naarmate ik mijn relaties met de wereld reëler en concreter besef en tot uitdrukking breng, naarmate ik ook trouw ben aan al wat ik in mijzelf als juist en goed heb erkend, zal ik ook meer van de wereld begrijpen. Het denkbeeld, dat de beschouwing van het Ik zonder meer bepalend zou kunnen zijn voor de mate van innerlijke bewustwording, onderschrijf ik zeer zeker niet. Ik meen juist dat je door wat je bent in de wereld en vooral ook wat je begrijpt van de wereld, je in jezelf een bewustzijn verkrijgt omtrent de Kracht, die deze wereld regeert en ook omtrent je eigen plaats in die wereld.

Gaat men, esoterisch gezien, verder, dan komt er een punt, waarop het ego wordt geconfronteerd met machten, die de normale wereld misschien wel kent, maar toch niet bewust erkent. Men treedt binnen in de wereld van het occulte, het magische, waarin je ontdekt dat je veel meer kunt zijn en veel meer kunt doen, dan door mensen algemeen wordt aangenomen. Je ziet niet alleen je eigen krachtreserves, maar beseft ook, hoe oorzaak en gevolg gebruikt kunnen worden om iets wat in het eigen Ik reeds leeft, sterker in de wereld buiten het Ik te doen gelden of zelfs daarin tot aanzijn te brengen.

Er ontstaat dan een beheersing, die in het begin vooral op delen van de wereld buiten het Ik gericht zal zijn. Degeen, die eenmaal in zich krachten en machten ontmoet, wordt hierdoor (al is dit vaak gelukkigerwijze maar voor korte tijd) als het ware bezeten. Er volgt een tijd van wilde experimenten, incantaties en gevechten met demonen misschien. Een wereld, waarin droombeelden en werkelijkheid dooreen dreigen te lopen. Al snel begrijpt men echter dat de krachten, die men in zich erkent en die nieuwe, vreemde wetmatigheden, die in het Ik, maar ook in de natuur en de wereld schijnen te bestaan, de uiting moeten zijn van een groter leven. Het levensconcept wordt daarbij minder omljnd, is vager. Gelijktijdig is men echter gevoeliger voor alle krachten en verschijnselen, die op eigen leven inwerken, zodat deze sneller en juister erkend kunnen worden. Juist hierdoor ontstaat de mogelijkheid zowel tot leren als tot aanvaarden op de juiste manier. In de oude filosofie van de kaballa treffen wij de levensboom aan, waarin elke tak, elk punt in zich, een weg is en ook elk benoemd punt in zich een gehele leerschool omvat.

Wij ontmoeten de kosmos, wij staan open voor de kosmos en zo leren wij de kosmos ook begrijpen en aanvaarden. Het beeld van het Ik wijzigt zich voortdurend, maar de uiting, die aan het Ik wordt gegeven, blijft oprecht. Dan pas kun je, volgens mij, verder gaan. Dan pas kun je, volgens mij, een kosmos gaan omvatten, die niet meer gebonden is aan de beperkingen van ruimte, tijd, plaats, die aan gestalte of aan gedefiniëerde ik-voorstelling verbonden kan zijn, maar waarlijk een bewustzijn is, dat zonder meer bestaat.

Waar ik mij bewust ben, ook al ken ik de grenzen van mijn Ik niet meer, daar ken ik de wereld rond mij werkelijk. Naarmate de grenzen vervagen, wordt mij niet alleen God duidelijker, wordt Hij voor mij een meer intens beleven, maar het ego raakt ook meer verbonden, geketend zelfs, aan al, wat er buiten het Ik bestaat. Dat, wat eerst alleen een contrast was, wordt tot een deelgenootschap en het deelgenootschap groeit langzaam maar zeker tot een besef van gezamenlijkheid, waarin geen geldende definitie van Ik en niet-Ik meer te geven is. Waarin actie bestaat, die door het Ik beseft wordt, zonder dat nog kan worden nagegaan, vanwaar die actie is gekomen.

Ik voor mij zie langzaam maar zeker zo de weg der bewustwording uitlopen in een herhalen (of misschien uitdrukken, een keuze tussen deze woorden is mij moeilijk) van de goddelijke scheppingskracht. Je beleeft alles van het zijnde mee. De daad van het ego is niet meer belangrijk, heeft geen grenzen. Het Ik weet niet meer waar het handelt, waar het slechts beseft en waar het weergeeft. Maar het leeft, leeft met volle intensiteit. Dan zou zelfs het Ik in menselijke vorm dit bestaan kunnen uitdrukken in een vorm, die voor de mens gelijktijdig

menselijk is en die toch aan alle menselijkheid te boven gaat. Ik kan mij voorstellen, dat op deze wijze een wezen als het ware God kan zijn en toch mens. Niet omdat de mens de scheppende God zelf is, maar omdat dit Ik één is met, verbonden is met de kracht en de wil van de scheppende god en geen onderscheid meer kan maken tussen zichzelf en deze Grote Kracht.

Indien men over Jezus spreekt als God-mens, zo kan ik de menselijke beschouwingen daarover niet zonder meer aanvaarden, zoals 'de enig geboren zoon van God'. Dit lijkt mij niet te stroken met de feiten die ik ken. Maar in de zin van het voorgaande kan ik het geheel ontwikkelde ego zich zien uiten, en dan is, bij manifestatie op aarde, voor mij de God-mens een realiteit. Een werkelijkheid, die waarlijk voor ons allen bereikbaar zal zijn, ook al schieten wij nu nog tekort. De offeraar, de wegbereider, de verkonder, de wereldleraar of profeet, de kosmische kracht die ingrijpt, is voor mij dan niet méér dan een besef der totaliteit van de schepping en de wil van de Schepper, waarbij het handelende deel in wezen geen werkelijk Ik meer is, maar in feite een in God berustend besef.

Daarmede wil ik mijn beschouwing dan gaan beëindigen.

(Zinspreuk van de week) Streef niet voor uzelf. Streef voor anderen en besef voor uzelf. Strijd niet tegen anderen, doch werk met anderen. Dan zal deze tijd u zeker resultaten brengen.

Goeden avond.

d.d. 20 januari 1967

Vrijdag 27 jan. a.s. VRAAGAVOND!